

panorama

inforegio

Regioninės politikos generalinis direktoratas

**SPECIALUS
LEIDINYS**

ES Baltijos jūros regiono strategija iš arti

lt

EUROPOS SĄJUNGOS BALTIJOS JŪROS REGIONO STRATEGIJA: NUO ŽODŽIŲ PRIE DARBŲ

ES strategija, skirta Baltijos jūros regionui, – tai nauja darbo kartu Sąjungoje priemonė. Aštuonių valstybių narių regionai, kuriuose gyvena beveik 100 mln. gyventojų, galės planuoti, įgyvendinti veiklos uždavinius ir nustatyti jų prioritetus būdami visiškai tikri, kad jų bendradarbiai ir kaimynai dirba ta pačia kryptimi ir siekia tų pačių tikslų. Tai suteiks galimybę Baltijos jūros regionui užtikrinti darnią aplinką ir optimizuoti ekonominę ir socialinę plėtrą.

Įtraukiant kiekvieną

Kai savo darbą atliko Europos Parlamentas, Europos Vadovų Taryba paprašė parengti strategiją. Kaip aprašyta šiame „Panoramos“ numeryje, kuriant strategiją ypač aktyviai dalyvavo visų lygių partneriai ir suinteresuotos šalys. Dirbdami kartu galėsime geriau panaudoti turimas lėšas ir kitus išteklius regiono ateičiai pagerinti. Mūsų patirtį ir energiją galima išnaudoti veiksmingiau, o ES teisės aktų užtikrinamus pranašumus suteikti visiems regiono gyventojams.

Pirmieji žingsniai

Pagal Komisijos parengtą veiksmų planą numatoma įvykdyti 80 projektų, kurie taps pagrindine priemone įgyvendinant 15 susijusių prioritetų. Projektai apima aplinkos būklės gerinimo (pvz., nitratų ir fosfatų lygmens Baltijos jūroje sumažinimas), gerovės didinimo (pvz., verslumo skatinimas), prieinamumo gerinimo (pvz., transporto jungčių tobulinimas), saugumo ir saugos gerinimo (pvz., veiksmingesnė reakcija į avarijas) sritis. Jau dabar įgyvendinamos realios padėties gerinimo priemonės, o jų, kaip ir visos strategijos, sėkmė priklauso nuo daugelio regione veikiančių partnerių ir visų šalių aukščiausio lygio politikų paramos. Strategija siūlo pagrindą, kuriuo remdamiesi žmonės įsitikins, kad jie kuria geresnį Baltijos jūros regioną. Šiame „Panoramos“ numeryje parodysime, kaip minėta strategija siūlo atskleisti regiono potencialą.

Komisija, Europos Parlamentas, valstybės narės ir visos regione veikiančios suinteresuotos šalys ieško naujų darbo kartu būdų. Toks principas grindžiamas ne pinigais, specialiais įstatymais ir net ne naujomis institucijomis, o kiekvieno žmogaus noru sprendžiant regiono problemas dirbti kartu. Vadinamoji makroregioninė strategija neapsiriboja šalių ir regionų sienomis ar konkrečiomis politikos sritimis. Reikalingi teigiami pokyčiai, o jų mastą gali riboti tik nepakankamas partnerių noras imtis veiksmų.

ES STRATEGIJA, SKIRTA BALTIJOS JŪROS REGIONUI

DEVYNIOS VALSTYBĖS, VIENAS REGIONAS

Didelė 8000 km ilgio Baltijos jūros pakrantės dalis priklauso aštuonioms valstybėms narėms, kurių kiekviena turi savo prioritetų ir rūpesčių, ekonominių poreikių ir politinių problemų. Daug kur sąvartyno duobe virtęs laivybos kelias – aplink tokią Baltijos jūrą gyvena beveik 100 mln. žmonių.

Nepaisant ne vienus metus įgyvendinamų bendrų veiksmų, kuriais siekiama pagerinti jūros būklę, ji ir toliau prastėja, todėl valstybės narės kreipėsi į Komisiją prašydamos parengti realiai veikiančią strategiją, kuri užtikrintų geresnę regiono ateitį.
„Pirmoji tokios rūšies strategija“

Pirma iš strategijų

Prieš penkerius metus gegužės mėnesį Lenkija, Estija, Latvija ir Lietuva įstojo į Europos Sąjungą. Šioms valstybėms įstojus į ES aštuonios iš devynių Baltijos regiono valstybių dabar gali naudotis laisvo prekybos ir paslaugų judėjimo pranašumais, kartu įgyvendinti vandens kokybę reglamentuojančius teisės aktus ir plačiai naudotis bendru paveldu. Dėl tokio fizinio ir kultūrinio artumo Baltijos regionas yra tiesiog ideali vieta, kur būtų galima sukurti pirmąją tokios rūšies strategiją, apimančią visą makroregioną. Be to, ši strategija yra pirmas žingsnis viso regiono mastu įgyvendinant integruotą jūrų politiką.

Keturi pagrindiniai šios strategijos tikslai: paversti šią Europos dalį aplinkos požiūriu darniu, klestinčiu, lengvai prieinamu ir patraukliu, saugiu ir saugomu regionu.

Šią strategiją Komisija priėmė birželio 10 d. po intensyvių diskusijų ir konsultacijų, kurių metu buvo pareikšta daugiau kaip 100 pastabų ir nuomonių. Pažymint konsultacijų laikotarpio pradžią 2008 m. rugsėjo 30 d. ir pabaigą 2009 m. vasario 6 d. buvo surengtos dvi didelio masto konferencijos. Per tą laiką buvo surengti keturi atviri darbiniai susitikimai, kiekvienas skirtas vienam strategijos tikslui. Kartu Komisija, siekdama kiekvienam asmeniui, kad ir kur jis būtų, suteikti galimybę pareikšti savo nuomonę, inicijavo atviras konsultacijas. Nuo jaunuolių, Harmburgo jaunimo konferencijos dalyvių, iki

Pasaulio gamtos fondo (angl. World Wide Fund for Nature) narių – kiekvienas buvo kviečiamas pasisakyti.

O kokie rezultatai? Visi šios iniciatyvos dalyviai tvirtai įsitikinę, kad strategija reikalinga nedelsiant ir kad regiono problemos tapo pernelyg opios, kad jas galima būtų ignoruoti. Inicijavimas ir politikos kryptys, kurios jau sukurtos ir įvairiausiose šalyse įgyvendinamos daugelyje sričių, yra geros, tačiau nesusietos viena su kita, taigi ir ne tokios veiksmingos, kaip turėtų būti. Kita labai aiški išvada ta, kad strategija turi būti ne teorinė, o pritaikoma praktiškai, – kalbų metas baigėsi, ir Baltijos jūra laukia konkrečių veiksmų. Tai atspindėjo ir sąraše dalykų, kurių žmonėms nereikia – tuščių deklaracijų nenumatant jokių konkrečių veiksmų per nustatytą terminą.

Baltijos jūros regiono 2007–2013 m. programa

- ES valstybės narės
- Ne ES valstybės

„Tegul Baltijos jūros strategija parodo pasauliui, kad dirbant kartu galima kažką pakeisti ir kad Baltijos jūrą galima išgelbėti.“
Alm Anders

Ką sako žmonės –
pasisakymai per
viešąsias
konsultacijas.

„ES Baltijos jūros strategijai reikia institucijos, kuri būtų atsakinga už proceso koordinavimą ir jam vadovauti. Tam tinkama būtų Europos Komisija, turinti pakankamai pajėgumų ir darbuotojų.“
Tobias Etzold

„Baltijos jūros regionas yra labai svarbi mūsų bendros aplinkos dalis. Kiekvienas mūsų turi prisidėti prie Baltijos jūros regiono gerovės kūrimo. Mes patys galime būti šios nuostabios jūros atgaivinimo ir išsaugojimo strategijos dalis.“
Börje Hagman

Pradedant įgyvendinti strategiją

2007 m. gruodį valstybės narės kreipėsi į Komisiją su prašymu parengti Baltijos jūros regiono proceso strategiją vadovaujant Regioninės politikos generaliniam direktoratui. Be kitų dalykų, tai padėtų spręsti skubių sprendimų reikalaujančias su Baltijos jūra susijusias aplinkosaugos problemas. Strategiją Komisija priėmė birželio 10 d. kartu su komunikatu ir veiksmų planu. Ji bus perduota Parlamentui ir Tarybai aptarti ir suderinti.

Kai kas kiekvienam

Keturi pagrindiniai strategijos tikslai apibrėžti taip, kad apima praktiškai visas sritis. Komisija, nusprendusi pasirinkti struktūrizuotą, o ne atrankos strategiją, sukūrė sistemą, kurią sudaro: prioritetai, veiksmai, kurie bus įgyvendinami kaip tęstiniai, ir projektai su konkrečiais įgyvendinimo terminais. Taigi Komisija sukūrė metodologiją, kuri gali išlikti gyvybinga, kai taikomi konkretūs tikslai ir priemonės atsižvelgiant į paties regiono vystymąsi. Todėl ši metodologija lengvai adaptuojama.

Strategiją ne tik bus galima dar ne vienus metus naudoti regione taikomai taktikai; kiekviena valstybė – Švedija, Suomija, Estija, Latvija, Lietuva, Lenkija, Vokietija ir Danija – galės aiškiai šioje bendroje strategijoje apibrėžti savo prioritetinius uždavinius. Tai nereiškia, kad kiekviena prioritetinė sritis bus aktuali visoms dalyvėms, tačiau tai reiškia, kad kiekviena dalyvė turi prioritetinių uždavinių, kuriuos pirmiausia ir spręš.

Šalims bendradarbiaujant tarpusavyje strategija visų pirma siūlo remtis Šiaurės dimensijos iniciatyva, t. y. bendra ES, Rusijos, Norvegijos ir Islandijos politika, tačiau prirėikus pasilikti galimybę naudotis alternatyviomis priemonėmis (kaip antai Baltijos valstybių taryba). Rusija ir kitos kaimyninės valstybės yra pareiškusios, kad jos teigiamai vertina ES pastangas teikti joms informaciją, o ES sieks su jomis bendradarbiauti visais bendrai rūpimais klausimais.

Per šį etapą strategija nenumato jokio papildomo finansavimo – tai daugybės žmonių, gyvenančių teritorijoje, ir veikiančių organizacijų veiklos koordinavimo klausimas, siekiant kuo daugiau naudoti iš jau šiuo metu veikiančių nacionalinių ir ES strategijų. Daugiau praktinė, o ne idealistinė, ši

strategija apima daugybę kasdienio regiono gyvenimo aspektų. Pavyzdžiui, naujieji projektai padės sumažinti šiuo metu labai didelį jūros užterštumą, pagerinti transporto sistemų, energetinių tinklų veikimą, sustiprins apsaugą nuo avarinių situacijų jūroje ir sausumoje padarinių.

Lengva pasakyti, tačiau nuo ko pradėti?

Praktiškai strategiją sudaro pasiūlymai, grindžiami jau veikiančiomis priemonėmis, kurias tinkamai išskirsčius galima būtų spręsti pagrindines problemas ir veiksmingai išnaudoti esamas galimybes. Štai vos keletas idėjų:

••• DARNI APLINKA

Baltijos jūra, kurios gylis vos 58 metrai, praranda savo kokybę ir biologinę įvairovę dėl pernelyg didelio kiekio nitratų ir fosfatų išmetalų iš žemės ūkio, pramonės ir buities šaltinių. Šie išmetalai patenka į jūrą ir sukelia eutrofikacijos procesus. Žydintys dumbliai milžiniškus jūros plotus paverčia dvokiančiu žaliu dumbliu, kuris sunaikina vandenyje esantį deguonį ir daugybę tokioje teritorijoje gyvenančių gyvybės rūšių. Visiškai vandeniui atsinaujinti reikia daugiau kaip 30 metų, todėl jūros vandens teršimas yra itin aktuali problema.

Pagal strategiją numatomi ir pasiūlymai remtis regione jau įgyvendinamomis priemonėmis, tarp kurių būtų fosfatų iš skalbimo priemonių pašalinimas. Iš visų skalbimo priemonių pašalinus fosfatus, ketvirtadaliu sumažėtų į Baltijos jūrą išmetamų fosfatų kiekis ir kartu pablogėtų dumblių žydėjimo sąlygos.

Oficialus konsultantų ir specialistų tinklas, atstovaujantis visoms Baltijos regiono valstybėms su žemės ūkiu susijusiais aplinkosaugos klausimais, turėtų populiarinti sektiną praktiką: sumažinti trąšų kiekį išlaikant ar net padidinant produktyvumą.

Nors pačiai strategijai įgyvendinti nėra jokio atskiro finansavimo, per 2007–2013 m. laikotarpį Baltijos jūrai bus skirtas finansavimas pagal regioninės politikos ir kitas ES priemones:

- **Siekiant darnios Baltijos jūros regiono aplinkos**
Iš viso šiam tikslui skirta 9,8 mln. €, iš kurių 3,1 mln. € bus panaudota nuotekoms tvarkyti.
- **Didinti Baltijos regiono konkurencingumą**
Iš viso šiam tikslui skirta 6,7 mln. €, įskaitant 2,4 mln. € MVĮ inovacijoms remti.
- **Padaryti Baltijos regioną prieinamą**
Iš viso šiam tikslui skirta 27,1 mln. €. Informacinė visuomenė – 1,4 mln. €; transportas – 23,1 mln. €, energetika – 2,6 mln. €.
- **Paversti Baltijos regioną saugiu įgyvendinant rizikos prevencijos priemones.**
Iš viso šiam tikslui skirta 697 mln. €.

••• DIDINANT GEROVĘ

Viena pagrindinių regiono silpnųjų yra nedidelis konkurencinis spaudimas vidaus rinkoje. Kai kuriose regione esančiose valstybėse nepakanka rinkos būtinai konkurencijai skatinti. Vienintelis sprendimas – glaudžiau integruoti visą regioną. 2005 m. buvo apskaičiuota, kad su standartiniu tarptautiniu prekybos sandoriu bus susiję apie 30 dalyvių, rengiama 40 originalių dokumentų ir 360 jų kopijų.

Paslaugų direktyva numatoma sukurti realią bendrą paslaugų rinką ES mažinant biurokratiją ir padedant žmonėms steigti verslą ar persikelti į kitą šalį. Tačiau Baltijos regione ši direktyva įgyvendinama nepakankamai veiksmingai ir nerišliai. Pagal strategiją numatoma veiksmingiau įgyvendinti direktyvą, skatinti prekybą ir suteikti daugiau galimybių MVĮ.

Norint padėti ateities verslininkams būtina gerinti mokymo paslaugų kokybę, todėl strategija siūlo įsteigti kolegijų ir universitetų organizaciją „Ivy League“. Tai užtikrintų geresnę kokybę ir suburtų tos pačios srities, tačiau įvairiuose mokymosi centruose esančius pajėgumus. Taip pat daug dėmesio skiriama priemonėms, skatinančioms žmones laisvai judėti regione, siekti žinių arba teikti mokymo paslaugas.

••• PAVERSTI REGIONĄ PRIEINAMU IR PATRAUKLIU

Rytai ir Šiaurė ir toliau išlieka pernelyg izoliuota nuo likusios Sąjungos dalies, kuri vis didesniu mastu tampa Azijos vartais. Šiaurės Suomija, Švedija ir Baltijos šalys yra sunkiausiai iš visos Europos prieinamos valstybės. Energijos tiekimas ir energetinis saugumas – kitas labai mums rūpimas klausimas: regione yra vos keletas savų šaltinių, todėl jis priklauso nuo importo, o visišką saugumą užtikrinančios sąsajos nepakankamos.

Jei ketinate keliauti iš Varšuvos į Taliną, tikriausiai vertėtų skristi. 36 valandų kelionė traukiniu, ko gero, nėra patrauklus pasiūlymas gaišti laiko neturintiems žmonėms. Visuotinai siekiant sukurti aplinką tausojančius keliavimo būdus, traukiniai jau tapo patrauklia alternatyva, todėl pagal strategiją siūlomas „Rail Baltic“ projektas: pagal jį iki 2013 m. bus nutiesta Varšuvą su Talinu jungianti atkarpa, pritaikyta traukiniams, judantiems 120 km per valandą greičiu.

Vienas pagrindinių šio regiono klausimų yra energetika, ir tai esminis klausimas siekiant paversti šią vietą patrauklia gyventi. Ir šiuo požiūriu strategija siekiama veiksmingiau praktiškai ir tiesiogiai išnaudoti jau esamas priemones. Strategija apibrėžia

būdus, leisiančius užbaigti elektros jungčių tarp Baltijos valstybių ir kitų regiono vietovių tiesimą remiant Baltijos jungčių planą ir aukštos įtampos nuolatinės srovės jungties tarp Lietuvos ir Švedijos tiesimą. Taip pat ES investuos 500 mln. € į regiono dujų ir elektros energijos infrastruktūrą.

••• SAUGA IR SAUGUMAS – SVARBIAUSI KLAUSIMAI

Jūrų transporto šrautai neišvengiamai auga, ir daugybei milžiniškų naftos tanklaivių plaukiant jūros keliais iškyla labai realus avarijų pavojus. Nuo 2000 iki 2007 m. Baltijos jūros keliais gabenamos naftos kiekis išaugo dvigubai ir dabar jau siekia 171 mln. tonų. Sunkiomis žiemos sąlygomis pavojus dar labiau padidėja, dažnai laivams kelia grėsmę ledas. Mažiau saugų regioną daro ir organizuoto nusikalstamumo veikla. Ir šiaip aukšto lygio nusikalstamumą Baltijos regione dar labiau skatina ekonominės ir socialinės priežastys.

Regionas turi ilgą išorines sienas, todėl jame būtina įgyvendinti nuoseklias, tarpvalstybinio masto derinamas priemones užkertant kelią prekybai žmonėmis, narkotikais ir ginklais. Praverstų pasieniečių apsikeitimo operatyvine informacija sistema, turėtų glaudžiau bendradarbiauti jūros pajėgų teisėsaugos padaliniai. Pagal strategiją numatytu veiksmų planu siūlomi būdai koordinuoti kovą su nusikalstamumu integruojant esamas organizacijas, kad galima būtų joms padėti veiksmingiau bendradarbiauti. Siūloma derinant įvairių veiklą įtraukti specialiąsias pajėgas – teisėsaugos ir teisėtvarkos padalinius, mobiliuosius patrulių būrius, tyrimo komandas, žvalgybos būrius – ir sudaryti galimybes šioms tarnyboms dalytis įranga ir glaudžiau bendradarbiauti kuriant, įsigyjant, dislokuojant ir naudojant technologijas.

Veiksmų su jūrose pasitaikančiais pavojais kovos planas, be kitų idėjų, apima integruotą stebėjimo ir pranešimų sistemą, kuri aprėptų visas veiklos jūroje sritis, tokias kaip laivybos sauga, jūros aplinkos apsauga, žvejybos kontrolė, muitinės veikla, sienų kontrolė ir teisėtvarkos priemonių įgyvendinimas.

Kuo Baltijos jūra tokia ypatinga?

Jūros ekosistema yra unikali – šiaurinėje jos dalyje, kuri beveik pusę metų būna sukaustyta ledo, slūgso beveik gėlas vanduo. Kur Baltijos jūra jungiasi su Šiaurės jūra, prie Danijos sąsiaurio, vanduo jau druskingas. Toks kontrastas sukuria unikalią ekosistemą, verčiančią įvairių rūšių žuvis prisitaikyti prie skirtingo lygio druskingumo, todėl šiuose vandenyse išgyvena vos kelių veislių žuvis. Dėl tokios lengvai pažeidžiamos pusiausvyros ši ekosistema labai jautriai reaguoja į bet kokius pokyčius – ar tai būtų fizinės ar cheminės sudėties, ar mitybos grandinės struktūros pasikeitimas.

Baltijos jūros baseino, kurio vandenis įsilieja į jūrą, paviršiaus plotas maždaug keturis kartus didesnis už pačios jūros plotą. Apie 20 proc. šio baseino paviršiaus ploto naudojama žemės ūkio reikmėms ar ganykloms, kitos vietos tankiai apgyventos, todėl į jūrą išmetami teršalai ir nepakankamai veiksmingas nuotekų

tvarkymas yra pagrindiniai veiksniai, skatinantys žalingą dumblių žydėjimą.

Jūros pakrantėje išsidėsčiusios valstybės visada buvo prekybos partnerės. Dar ankstyvaisiais viduramžiais vikingai savo imperiją kūrė aplink šias kailiais, gintaru, mediena ir medžio derva garsėjančias sritis. Nuo XIII iki XVII amžiaus Baltijos regione šeiminkavo Hanzos sąjunga, tapusi stipriausia ekonomine Šiaurės Europos jėga, jūros vandenis pavertusi savo prekybos keliais.

Šis bendras paveldas, kurio amžius – jau daugiau kaip tūkstantis metų, tapo tvirtu pagrindu strategijos, paversiančios Baltijos regioną sėkmės istorija, kurio ateitis bus tokia pat dinamiška ir klestinti, kaip ir praeitis.

••••• **Europos Komisijos nuorodos:**

ES Baltijos jūros regiono strategija

http://ec.europa.eu/regional_policy/cooperation/baltic/index_en.htm

Europos sanglaudos politika Baltijos jūros valstybėse

http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/info_en.htm

Šiaurės dimensijos politika

http://ec.europa.eu/external_relations/north_dim/index_en.htm

Europos kaimynstės ir partnerystės priemonė (EKPP) tarpvalstybiniam bendradarbiavimui su Rusija skatinti

http://ec.europa.eu/europeaid/where/neighbourhood/index_en.htm

••••• **Kitos naudingos nuorodos:**

Baltijos jūros regiono veikėjai

http://ec.europa.eu/regional_policy/cooperation/baltic/pdf/websites.pdf

••••• **Nuorodos į šiame numeryje minimus projektus/organizacijas:**

HELCOM

<http://www.helcom.fi/>

JOSEFIN

<http://www.josefin-org.eu/>

COHIBA

http://meeting.helcom.fi/c/document_library/get_file?folderId=89317&name=DLFE-33722.pdf

http://www.helcom.fi/projects/on_going/en_GB/cohiba/

••••• **Nuoroda į pagrindines kito numerio svetaines:**

Klimato kaita

http://ec.europa.eu/environment/climat/home_en.htm

Europos Komisija, Regioninės politikos generalinis direktoratas
B1 padalinys – Informacija ir ryšiai
Raphaël Goulet
Avenue de Tervueren 41, B-1040 Brussels
Faksas (32-2) 29-66003
El. paštas regio-info@ec.europa.eu
Interneto svetainė http://ec.europa.eu/regional_policy/index_en.htm

© Europos Bendrijos, 2009
Leidžiama dauginti nurodžius šaltinį

Išspausdinta Belgijoje